

**VALTIOVARAINVALIOKUNNAN
MIETINTÖ 20/2001 vp**

Hallituksen esitys vuoden 2001 kolmanneksi lisätalousarvioksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 24 päivänä lokakuuta 2001 lähettänyt valtiovarainvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen vuoden 2001 kolmanneksi lisätalousarvioksi (HE 193/2001 vp).

Lisätalousarvioaloitteet

Tähän esitykseen ei liity lisätalousarvioaloitteita.

Jaostokäsittely

Asia on valmisteltu valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja tarkastusjaostossa, verojaostossa sekä liikennejaostossa.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Valtiovarainvaliokunta toteaa, että koska hallituksen esitystä kolmanneksi lisätalousarvioksi sovelletaan aikaisemmasta ajankohdasta kuin

hallituksen esitystä HE 177/2001 vp vuoden 2001 toiseksi lisätalousarvioksi, tulee lisätalousarvioiden nimikkeet vaihtaa keskenään. Nyt käsiteltävänä oleva kolmas lisätalousarvio muuttuu näin ollen toiseksi lisätalousarvioksi.

Yksityiskohtaiset perustelut

MÄÄRÄRAHAT

Pääluokka 31

**LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN
HALLINNONALA**

99. Liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalan muut menot

88. *Osakehankinnat* (siirtomääräraha 3 v)

Valiokunta pitää hallituksen esitystä valtion osallistumisesta Sonera Oyj:n osakeantiin omistusosuuttaan vastaavalla 3 159 miljoonalla markalla tarkoituksenmukaisena ja perusteltuna. Osakeannin yhteydessä Sonera Oyj on ilmoittanut uudesta strategiasta, jonka mukaan toiminta muuttuu mm. teknologiakeskeisyydestä asiakaskeskeisemmäksi ja toiminnan painopiste on siirtymässä kansainvälisestä kotimaiseen toimintaan. Valiokunta pitää tätä linjausta perusteltuna. Valiokunnan käsityksen mukaan osakeanti ja uusi strategia vakauttavat yrityksen taloutta. Yhtiön taloudellisen tilan vahvistamisella on merkitystä koko toimialan kehitykseen ja työllisyyteen, joskin strategian toteuttaminen johtaa myös henkilöstön vähentämiseen. Valiokunta toteaa, että Sonera Oyj:n parantunut omavaraisuusaste ja rahoitusaste eivät saa kuitenkaan johtaa markkinahäiriöihin Soneran liiketoimintalueilla.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että kansalaiset ovat telepalvelujen suhteen tasa-arvoisia asuinpaikasta riippumatta ja että telepalveluista sekä nykyaikaisen tietoliikenneinfrastruktuurin kehittämisestä huolehditaan myös haja-asutusalueilla. Tietoliikenneinfrastruktuurin kehittämisellä on myös tärkeä merkitys koko maan taloudellisen kasvun vahvistamisessa sekä alueellisesti tasapainoisen kehityksen turvaamisessa. Saadun selvityksen mukaan laajakaistaverkko kattaa jo suurimman osan maasta, mutta ongel-

mana on edelleen sen ulottaminen kaikkein syrjäisimpiin kuntiin ja tilaajayhteyden saaminen asuinpaikasta riippumatta. Nopeat ja kohtuuhintaiset datayhteydet voidaan käytännössä taata vain kiinteällä puhelinliittymällä. Valiokunta kiinnittää huomiota telemarkkinalain säännöksiin, jonka mukaan valtioneuvoston velvollisuutena on harjoittamallaan hallintotoiminnalla huolehtia, että televerkkoja ja -palveluita on kohtuullisin ehdoin kaikkien käyttäjien saatavilla koko maassa. Valtioneuvoston tulee tarvittaessa käyttää sille telemarkkinalaissa annettuja valtuuksia.

Valtionyhtiöiden omistajapolitiikkaan liittyvässä keskustelussa ovat nousseet esille mm. kysymykset omistajaohjauksen tarpeesta ja enemmistöosakkaan vaikutusmahdollisuuksista päätöksenteossa. Pörssiyhtiöiden toimintaan osakeenomistajat voivat vaikuttaa pääsääntöisesti yhtiökokousten kautta. Sonera Oyj:n kohdalla valtio on enemmistöosakkaana ollut keskeisesti vaikuttamassa hallituksen kokoonpanoon. Valtionyhtiöiden omistajapolitiikkaa käsitellään erikseen pääluokan 37 kohdalla, mutta valiokunta kiinnittää tässä yhteydessä huomiota hallituksen kokoonpanon merkitykseen.

Valiokunnan lausumaehdotus 1

Eduskunta edellyttää liikenne- ja viestintäministeriön kiinnittävän entistä enemmän huomiota siihen, että Sonera Oyj:n hallituksessa on aina yhtiön toimialan edellyttämää ja rahoituksellista asiantuntemusta.

Käydyssä keskustelussa on esitetty mm. ajatus omistajaohjauksen keskittämisestä yhteen ministeriöön tai valtioneuvoston kansliaan. Valiokunnan mielestä Sonera Oyj:n toiminnan kannalta liikenne- ja viestintäministeriö on luonteva toimintaympäristö, mikäli halutaan varmistaa toimialaan liittyvä erityisosaaminen ja asiantuntemus. Jos taas valtiolla on yhtiössä yksinomaan sijoittajaintressi, voitaisiin yhtiö sijoittaa muunkin ministeriön tai tahon hallinnoitavaksi. Valiokunta pitää kuitenkin lähtökohtana, että valtiolla on Sonera Oyj:hin liittyvän sijoittajaintressin ohella myös yleinen velvollisuus huolehtia siitä, että kansalaiset ovat televerkko-

jen ja -palveluiden suhteen tasa-arvoisia asuinpaikasta riippumatta. Tämä korostuu tilanteessa, jossa useilla yrityksillä ei ole erityistä mielenkiintoa hoitaa harvaanasuttujen alueiden heikommin kannattavia telepalveluita.

Pääluokka 37

VALTIONVELAN VÄHENTÄMINEN

01. Valtionvelan nettokuolelutukset ja velanhallinta

94. *Nettokuolelutukset ja velanhallinta* (arviomääräraha)

Lisätalousarvioehdotuksessa esitetään momentilta vähennettäväksi 3 187 000 000 mk. Vähennys aiheutuu menomomenteille ehdotetuista muutoksista. Lisätalousarvio on esityksen mukaan alijäämäinen, ja menojen lisäys katetaan kokonaan pienentämällä valtionvelan nettokuolelutuksia. Koska käsiteltävänä oleva kolmas lisätalousarvio esitetään muutettavaksi käsittelyjärjestyksen vuoksi toiseksi lisätalousarvioksi, on kuluvan vuoden budjetin tulot ja menot sekä nettokuolelutukset oikaistu valiokunnan mietinnössä tämän mukaisesti.

Pääosa menojen lisäyksestä eli 3 159 000 000 mk aiheutuu valtion osallistumisesta Sonera Oyj:n osakepääoman korotukseen. Määrä vastaa valtion omistusosuutta, 52,8 prosenttia, täydestä annista.

Sonera Oyj:n omistajille nyt suunnattava osakeanti kuuluu olennaisena osana yhtiön uuteen liiketoimintastrategiaan. Sillä pyritään parantamaan yhtiön rahoitustilannetta ja osaltaan varmistamaan yhtiön nykyisentasoinen luottoluokitus ja sen myötä hallitut lainanhoito- ja korkokustannukset. Sonera Oyj on uuden strategiansa mukaan edelleen kasvuyhtiö, joka sitoutuu käyttämään pääomiaan kurinalaisesti uusien strategisten linjausten mukaisesti. Omistajille suunnattu osakeanti on valiokunnan mielestä näistä syistä perusteltu ja myönteinen toimi niin yhtiön ja markkinoiden kuin omistajienkin kannalta.

Valtiovarainvaliokunta on ottanut edellisen kerran kantaa Sonera Oyj:n omistukseen viime valtiopäivillä käsitellessään hallituksen esitystä, jonka mukaan valtioneuvosto voisi luopua Sonera Oyj:n omistuksesta kokonaan. Valtiovarainvaliokunta hyväksyi osaltaan luopumisvaltuudet, mutta katsoi, ettei se merkinnyt sitä, että valtion olisi luovuttava kokonaan omistuksistaan. Valiokunnan käsityksen mukaan omistuksen merkitys oli lähinnä sijoituksen arvossa ja tuotossa. Valiokunta katsoi lisäksi, että valtion tuli edelleen harjoittaa aktiivista omistajapolitiikkaa niin, että valtion omistuksen arvonousu turvataan (VaVM 12/2000 vp — HE 47/2000 vp).

Valtion osallistuminen antiin on valiokunnan mielestä tätäkin taustaa vasten vastuullista omistajapolitiikkaa. Valtiolla on yhtiön pääomistajana edelleen vastuu yhtiön kehityksestä. Uhka luottoluokituksen heikentymisestä ja rahoituskustannusten noususta edellyttivät siten valiokunnankin käsityksen mukaan huolellisen omistajan reagointia.

Yhtiötä vahvistavat toimenpiteet ovat erityisen ajankohtaisia ja perusteltuja myös sen vuoksi, että Yhdysvalloissa syyskuussa tapahtuneet terrori-iskut ovat ratkaisevalla tavalla kiristäneet yleistä ilmapiiriä rahoitus- ja luototusmarkkinoilla ja vaikeuttaneet erityisesti isoja riskejä käsittelevien yhtiöiden luototus- ja rahoitusmahdollisuuksia.

Valiokunnan mielestä nyt käsiteltävänä olevaan päätöksentekotilanteeseen johtaneet tapahtumat ja yhtiön eri vaiheet antavat aiheen pohtia erikseen valtion omistajapolitiikan roolia eli sitä, millainen valtion omistusosuus pörssi-yhtiöstä on ylipäänsä suotava ja miten valtion tulisi enemmistöosuuksiaan hoitaa vastaisuudessa. Jos valtio haluaa irrottautua omistamansa yhtiön toiminnasta, sen pitäisi valiokunnan mielestä tapahtua omistusosuuksia alentamalla eikä etäännyttämällä yhtiön päätöksenteosta. Valtiolla tulisi siten olla aina toimiva yhteys ainakin enemmistöosakkaana omistamansa yhtiön hallitukseen.

Valiokunnan lausumaehdotus 2

Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto laatii seuraavien valtiopäivien aikana

pörssinoteerattuja valtionyhtiöitä koskevan omistajapoliittisen hallinnointiohjelman.

Valiokunta pitää lisäksi tärkeänä, että valtioneuvosto toimii yksimielisenä tehdessään omistajan ominaisuudessa yksittäistä pörssiyhtiötä koskevia linjauksia.

YHTEENVETO

Hallituksen esityksessä ehdotetaan menoihin ilman valtionvelan vähentämistä lisäystä 3 187 000 000 markkaa sekä valtionvelan vä-

hentämiseen 3 187 000 000 markkaa vähennystä.

Nyt ehdotettujen ja aiemmin hyväksytyjen muutosten jälkeen olisivat kuluvan vuoden budjetoidut tulot ja menot varsinainen talousarvio huomioon ottaen seuraavat:

— tulot 223 717 397 000 markkaa

— menot 203 942 991 000 markkaa (ilman valtionvelan vähentämistä)

— valtionvelan vähentäminen

19 771 050 000 markkaa.

Tällä lisätalousarviolla muutettu talousarvion taulukko olisi siten 3 356 000 markkaa ylijäämäinen.

PÄÄTÖSEHDOTUS

Edellä lausuttuun viitaten ja hallituksen esityksen perusteluihin yhtyen valtiovarainvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että ehdotus vuoden 2001 kolmanneksi lisätalousarvioksi hyväksytään,

että lisätalousarvion nimike muutetaan toiseksi lisätalousarvioksi,

että hyväksytään kaksi lausumaa ja

että lisätalousarviota sovelletaan 8 päivästä marraskuuta 2001 alkaen.

Helsingissä 7 päivänä marraskuuta 2001

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Maria Kaisa Aula /kesk	Kari Uotila /vas
vpj.	Kari Rajamäki /sd	Jukka Vihriälä /kesk (osittain)
jäs.	Olavi Ala-Nissilä /kesk (osittain)	vjäs. Ulla Anttila /vihr (osittain)
	Pirjo-Riitta Antvuori /kok (osittain)	Liisa Hyssälä /kesk (osittain)
	Timo Ihamäki /kok	Ulla Juurola /sd (osittain)
	Seppo Kääriäinen /kesk	Bjarne Kallis /kd
	Reijo Laitinen /sd (osittain)	Kari Kantalainen /kok
	Markku Laukkanen /kesk	Riitta Korhonen /kok (osittain)
	Tuija Nurmi /kok	Hannes Manninen /kesk (osittain)
	Mauri Pekkarinen /kesk (osittain)	Pirkko Peltomo /sd (osittain)
	Virpa Puisto /sd (osittain)	Iivo Polvi /vas
	Matti Saarinen /sd	Jussi Ranta /sd (osittain)
	Anni Sinnemäki /vihr (osittain)	Pauli Saapunki /kesk (osittain)
	Irja Tulonen /kok	Anu Vehviläinen /kesk (osittain)
	Marja-Liisa Tykkyläinen /sd	Ulla-Maj Wideroos /r

Valiokunnan sihteerinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Arvo J. Kämppi,
valiokuntakäsittelyssä
valiokuntaneuvos Alpo Rivinoja,
jaostokäsittelyssä

valiokuntaneuvos Hellevi Ikävalko,
jaostokäsittelyssä
valiokuntaneuvos Maarit Pekkanen,
jaostokäsittelyssä

VASTALAUSE

Perustelut

Saatujen tietojen pohjalta hyväksymme näissä olosuhteissa valtion osallistumisen Sonera Oyj:n omistajille suunnattavaan osakeantiin esitetyllä tavalla. Pidämme tärkeänä, että ratkaisulla voitaisiin osaltaan turvata tietoliikennealan osaamisen ja tietotaidon säilyminen sekä kehittäminen Suomessa.

Ehdotetun uusmerkinnän taustalla on toimialan kansainvälisten markkinanäkymien heikkeneminen, mikä on ollut vaikea haaste myös Soneralle. Tämän ohella yhtiön ongelmien taustalla on myös ylimitoitettu riskinotto varsinkin UMTS-huutokaupoissa. Riskien poikkeuksellisen suureen mittaan nähden omistajaohjaus on ollut epäselvää ja puutteellista. Hallituksen olisi tullut määritellä Soneran kansainvälisen strategian toteutuksen osalta tarvittavien taloudellisten sitoumusten ja investointien ylärajat.

Tulevaisuutta ajatellen on perusteltua, että valiokunnan mietinnössä painotetaan valtion omistajapolitiikan parantamista toteamalla muun muassa, että "valtiolla tulisi olla aina toimiva yhteys ainakin enemmistöosakkaana omistamansa yhtiön hallitukseen".

Valiokunnan mietinnössä korostetaan, että "valiokunta pitää tärkeänä, että valtioneuvosto toimii yksimielisenä tehdessään omistajan ominaisuudessa yksittäistä pörssiyhtiötä koskevia linjauksia". On valitettavaa, että Sonera-annin yhteydessä tämä hallituksen yksimielisyysvaatimus on rakoillut niin valtioneuvosto- kuin valiokuntakäsittelyssäkkin. Hallituksen erimielisyys

on entisestään murentanut valtion omistajapolitiikan uskottavuutta.

Mietinnössä viitataan Soneran omistajaohjaukseen ja todetaan, että "valiokunnan mielestä Sonera Oyj:n toiminnan kannalta liikenne- ja viestintäministeriö on luonteva toimintaympäristö, mikäli halutaan varmistaa toimialaan liittyvä erityisosaaminen ja asiantuntemus.

Katsomme, että edellä oleva kannanotto on epäjohdonmukainen. Ongelmiahan viime aikoina on aiheutunut siitä, että sama ministeriö hoitaa sektorivalvontaa, lainvalmistelua ja omistajaroolia. Varsinkin valtion omistajaintressin edistäminen ei ole ollut riittävän ammattitaitoista.

Tilannetta on pikaisesti korjattava kokoamalla valtion yritysomaisuuden hoito yhteen yksikköön, joka hallinnoisi varallisuutta nykyistä ammattimaisemmin terveiden taloudellisten periaatteiden pohjalta.

Ehdotus

Edellä olevaan viitaten ehdotamme,

että hyväksytään vastalauseen mukainen lausumaehdotus (Vastalauseen lausumaehdotus).

Vastalauseen lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että valtion omistajapolitiikan parantaminen aloitetaan kokoamalla valtion yritysomaisuuden hoito yhteen yksikköön.

Helsingissä 7 päivänä marraskuuta 2001

Olavi Ala-Nissilä /kesk
Maria Kaisa Aula /kesk
Liisa Hyssälä /kesk
Seppo Kääriäinen /kesk
Markku Laukkanen /kesk

Hannes Manninen /kesk
Mauri Pekkarinen /kesk
Anu Vehviläinen /kesk
Jukka Vihriälä /kesk